

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG VÀ VIỆC GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG CHO CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN

TRẦN THỊ MỸ*

Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng là một trong những giá trị cốt lõi trong hệ thống tư tưởng của Người, có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với công tác giáo dục cán bộ, đảng viên. Trong đó, giáo dục đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên là nhiệm vụ quan trọng và cấp bách góp phần xây dựng và phát triển phẩm chất, nhân cách con người toàn diện đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Bài viết làm rõ tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng và đưa ra một số biện pháp giáo dục đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Từ khóa: Đạo đức cách mạng; cán bộ, đảng viên; tư tưởng Hồ Chí Minh; giáo dục.

Ho Chi Minh's thought on revolutionary morality is one of the core values in his ideological system, with profound theoretical and practical significance for the education of the contingent of cadres and party members. In particular, educating revolutionary morality for cadres and party members is an important and urgent task contributing to developing comprehensive human qualities and personality to meet the requirements of the cause of national construction and defense. The article clarifies Ho Chi Minh's thought on revolutionary morality and proposes a number of measures to educate revolutionary morality for current cadres and party members according to Ho Chi Minh's thought.

Keywords: Revolutionary morality; cadres and party members; Ho Chi Minh's ideology; education.

NGÀY NHẬN: 20/6/2023

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 21/7/2023

NGÀY DUYỆT: 16/8/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.331.2023.575>

1. Đặt vấn đề

Chủ tịch Hồ Chí Minh là tấm gương sáng về sự phấn đấu cho lý tưởng đạo đức cao cả nhất của con người. Người đã để lại cho dân tộc ta những di sản tinh thần vô cùng quý giá về đạo đức cách mạng (ĐĐCM) và nâng cao ĐĐCM. Tư tưởng về ĐĐCM là một nội dung quan trọng trong hệ thống tư tưởng của Người, đó là, sự kết tinh trí tuệ và kinh nghiệm

cuộc đời hoạt động cách mạng của Người chứa đựng ý nghĩa và giá trị thực tiễn sâu sắc.

Hiện nay, cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã và đang đặt ra những yêu cầu mới cho đội ngũ cán bộ, đảng viên (CBDV) về trình độ và năng lực chuyên môn mà còn về

* ThS, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

phẩm chất chính trị, ĐĐCM. Vì vậy, trước yêu cầu mới của sự nghiệp cách mạng, đòi hỏi mỗi CBDV phải không ngừng phấn đấu học tập, rèn luyện để có đủ phẩm chất, năng lực và ĐĐCM, hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ mà Đảng, Nhà nước và Nhân dân giao phó.

2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng

Trong Di chúc, Người căn dặn: “Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng”¹. Tư tưởng Hồ Chí Minh về ĐĐCM là sự tiếp thu và kết hợp hài hòa giữa truyền thống đạo đức dân tộc Việt Nam với tinh hoa đạo đức nhân loại; giữa phương Đông và phương Tây, đặc biệt là chủ nghĩa nhân đạo Mác-Lênin và nâng thành chủ nghĩa nhân văn, tư tưởng đạo đức theo hướng cách mạng. Người kế thừa những quan điểm đạo đức của chủ nghĩa Mác-Lênin để phản ánh phù hợp với thời đại.

Lịch sử đã chứng minh trong hoạt động cách mạng cũng như quá trình tu dưỡng đạo đức cá nhân, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thể hiện nhuần nhuyễn *giữa phương pháp làm việc khoa học và tư tưởng nhân đạo, giữa đức trị và pháp trị, giữa đức và tài, giữa dân tộc và nhân loại* để làm nên cốt cách Hồ Chí Minh. Tư tưởng Hồ Chí Minh về ĐĐCM là một hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc về những vấn đề tư tưởng, tình cảm cách mạng, mà nổi bật là: *trung với nước, hiếu với dân, cần, kiệm, liêm chính, chí công vô tư*. Người chỉ rõ ĐĐCM “là ra sức phấn đấu để thực hiện mục tiêu của Đảng, hết sức trung thành phục vụ giai cấp và nông dân lao động, tuyệt đối không thể lừng chùng”².

Vì vậy, có thể khái quát tư tưởng Hồ Chí Minh về ĐĐCM trên những vấn đề sau:

Trước hết, về ý thức đạo đức. Theo Người, giá trị chuẩn mực chung nhất của mọi tư tưởng ĐĐCM là yêu cầu “đặt lợi ích của Đảng và Nhân dân lao động lên trên, lên trước lợi ích cá nhân mình. Vì Đảng, vì dân mà đấu tranh quên mình, gương mẫu trong mọi việc”³. Đạo

đức là cái “gốc”, là “nền tảng”, là cái “căn bản” của người cách mạng, “không có đạo đức cách mạng thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”⁴. Đó còn là thước đo lòng cao thượng của con người, mỗi người có công việc, tài năng, vị trí khác nhau, người làm việc to, người làm việc nhỏ nhưng ai giữ được ĐĐCM đều là cao thượng. Có ĐĐCM thì khi gặp khó khăn gian khổ, thất bại cũng không lùi bước, khi gặp thuận lợi, thành công cũng vẫn giữ tinh thần khiêm tốn.

Thứ hai, về ý chí đạo đức. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, mục đích của ĐĐCM “không phải vì danh vọng của cá nhân, mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc và loài người”⁵. Thông qua quá trình tích lũy tri thức, quá trình tu dưỡng phấn đấu vươn lên trong học tập, công tác, lao động sản xuất, trong cuộc sống sinh hoạt hằng ngày, không ngừng nâng cao phẩm chất đạo đức trong sáng. Giải quyết hài hòa các mối quan hệ trong xã hội, luôn đặt lợi ích của Đảng, Tổ quốc và Nhân dân lên trên lợi ích cá nhân. Người khẳng định: “một dân tộc, một đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định ngày hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân”⁶. Do đó, “người đảng viên, người cán bộ tốt muốn trở nên người cách mạng chân chính, không có gì là khó cả. Điều đó hoàn toàn do lòng mình mà ra”⁷. Như vậy, nâng cao ĐĐCM không chỉ bằng nhận thức và ý chí, mà còn là thông qua tình cảm, hình thành những nhu cầu tự thân, những động lực thôi thúc từ bên trong mỗi người.

Thứ ba, về hành vi đạo đức. Chủ tịch Hồ Chí Minh dạy: “quyết tâm không phải ở hội trường, ở lời nói, mà phải quyết tâm trong công tác, trong hành động”⁸. Nói đi đôi với làm phải gắn liền với nêu gương, bởi vì nêu gương có sức cảm hóa to lớn đối với người khác và tập thể. Chính vì vậy, trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Người đã nêu một tấm gương tiêu biểu về ĐĐCM cho toàn Đảng, toàn dân và toàn quân noi theo.

Ngoài ra, Người chỉ rõ muốn xây dựng đạo đức mới, nâng cao ĐĐCM cho toàn dân, không thể không đấu tranh loại bỏ những hiện tượng tiêu cực, thoái hóa, biến chất, nghĩa là “xây” phải gắn liền với “chống”. Theo Người, “xây” là giáo dục những phẩm chất, chuẩn mực đạo đức mới, nêu gương điển hình trong cuộc sống và xây dựng ý thức lành mạnh để mỗi người tự giác thực hiện trách nhiệm đạo đức. “Chống” là đấu tranh, khắc phục loại bỏ cái xấu, cái sai, cái cản trở ĐĐCM phát triển.

Thứ tư, về quan hệ đạo đức. Theo Người, ĐĐCM được coi là đức tính tốt mà mỗi người cách mạng cần phải có, gồm: *nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm*, nghĩa là: đối với con người phải Nhân, đối với Đảng phải Nghĩa, đối với bản thân phải Trí, đối với công việc phải Dũng, đối với địa vị phải Liêm.

Trong quan hệ với con người, tình thương yêu con người là cơ sở quan trọng nhất tạo nên cái đẹp của xã hội. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, điều quan trọng nhất trong quan hệ ĐĐCM là tình thương yêu con người, phải “thật thà thương yêu, hết lòng giúp đỡ đồng chí và đồng bào”, “kiên quyết chống lại những người, những việc có hại đến Đảng, đến Nhân dân”, “sẵn lòng chịu cực khổ trước mọi người, hưởng hạnh phúc sau thiên hạ”, cho nên “không ham giàu sang, không e cực khổ, không sợ oai quyền” và với những người như vậy “thì việc gì là việc phải họ đều làm được”⁹.

Trong mối quan hệ với Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, người CBDV cần phải “ngay thẳng, không có tâm tư, không làm việc bậy, không có việc gì phải giấu Đảng”¹⁰. ĐĐCM có nghĩa là “toàn tâm, toàn ý” vì sự nghiệp cách mạng, vì sự nghiệp của Đảng. Đây là mối quan hệ lớn nhất, là điều kiện, cơ sở quan trọng thực hiện, mục tiêu, lý tưởng chiến đấu của Đảng, vì sự nghiệp xây dựng đất nước của dân tộc, với con đường đi lên chủ nghĩa xã hội.

Trong mối quan hệ với bản thân, Người đòi hỏi ở mỗi CBDV đầu óc trong sạch, sáng suốt. Để có được sự trong sạch, sáng suốt ấy

thì phải “không có việc tư túi nó làm mù quáng”¹¹. Đây cũng chính là sự cụ thể hóa tư tưởng lớn của Người về “đức” và “tài” của CBDV. Đức và tài có mối quan gắn liền với nhau, trong đó “đức” là yếu tố quyết định, trước hết phải có “đức” mới có đủ “tài” để làm việc. Người cũng nhấn mạnh, có “trí” thì sẽ “biết làm việc có lợi, tránh việc có hại cho Đảng, biết vì Đảng mà cất nhắc người tốt, đề phòng người gian”¹².

Trong quan hệ với công việc và địa vị, Người kêu gọi mỗi CBDV phải “dùng cảm, gan góc, gặp việc khó phải có gan làm”¹³. Có nghĩa là, phải dùng cảm không chỉ khi đối mặt với khó khăn, với sự vinh hoa, phú quý không chính đáng, mà còn với những khuyết điểm của chính mình. Người khẳng định: phải liêm khiết, quang minh, chính đại, không bao giờ hủ hóa. Người giải thích “liêm” nghĩa là “không tham địa vị”; “không tham tiền tài”, “không tham sung sướng”; “không ham người tâng bốc mình”. Nhưng cùng với sự liêm khiết, người CBDV phải “có một thứ ham” là: “ham học, ham làm, ham tiến bộ”.

Thứ năm, về nâng cao ĐĐCM thường xuyên, liên tục. ĐĐCM không phải tự nhiên mà có, nó luôn là kết quả của sự tu dưỡng, rèn luyện bền bỉ, thường xuyên của mỗi người và toàn xã hội. Người đòi hỏi phải luôn trau dồi ĐĐCM vì “Đạo đức cách mạng không phải từ trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”¹⁴. Điều đó có nghĩa là ĐĐCM không có sẵn, không tự nhiên mà có, nó là đạo đức mới của một giai đoạn phát triển mới.

3. Giáo dục đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên hiện nay

Giáo dục ĐĐCM cho CBDV theo tư tưởng Hồ Chí Minh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong công tác xây dựng Đảng hiện nay. Bởi, trước những biến động phức tạp của tình hình quốc tế, mặt trái của cơ chế thị trường, sự chống phá của các thế lực thù địch, phản động đã làm cho một bộ phận không nhỏ CBDV,

nhất là những người có chức, có quyền trong cơ quan nhà nước rơi vào suy thoái, biến chất. Văn kiện Đại hội XIII của Đảng đã chỉ rõ: “tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, chủ nghĩa cá nhân, “lợi ích nhóm”, bệnh lãng phí, vô cảm, bệnh thành tích ở một bộ phận cán bộ, đảng viên chưa bị đẩy lùi”¹⁵. Hơn nữa, biểu hiện ở sự suy thoái về đạo đức, lối sống là “sống ích kỷ, thực dụng, cơ hội, vụ lợi, hám danh, hám quyền lực, tham nhũng, tiêu cực; bè phái, cục bộ, mất đoàn kết; quan liêu, xa dân, vô cảm trước những khó khăn, bức xúc của Nhân dân. Từ sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống dẫn tới “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” chỉ là một bước ngắn, thậm chí rất ngắn, nguy hiểm khôn lường, có thể dẫn tới tiếp tay hoặc cấu kết với các thế lực xấu, thù địch, cơ hội, phản bội lại lý tưởng và sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc”¹⁶. Trong đó, Đảng ta đã nhận định tệ tham nhũng “vẫn là một trong những nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ”¹⁷.

Vì vậy, để giáo dục ĐĐCM cho CBDV hiện nay cần chú ý một số nội dung cơ bản sau:

Một là, tăng cường nâng cao nhận thức về vị trí, ý nghĩa, vai trò, tầm quan trọng, cũng như sự cần thiết của việc giáo dục ĐĐCM cho CBDV theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Cần tập trung làm rõ yêu cầu về tiêu chuẩn của CBDV nói chung, về chuẩn mực ĐĐCM nói riêng. Đồng thời, nội dung giáo dục phải toàn diện, hệ thống, thể hiện tính khoa học, tăng cường tính thực tiễn, phải kết hợp chặt chẽ giữa những giá trị đạo đức truyền thống với hiện đại. Trong đó, chú trọng giáo dục chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng góp phần nâng cao trình độ trí tuệ, năng lực tư duy, bồi dưỡng thế giới quan và phương pháp luận khoa học, xây dựng bản lĩnh chính trị vững vàng cho đội ngũ CBDV. Qua đó, tạo cơ sở lý luận vững chắc cho việc hình thành và phát triển ĐĐCM của họ.

Đội ngũ CBDV cần nhận thức sâu sắc bản chất cách mạng, khoa học, nắm vững những

nguyên lý, quan điểm về đạo đức cộng sản, ĐĐCM của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Quán triệt đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trong thời kỳ đổi mới, từ đó, nâng cao nhận thức về cơ sở khoa học của cách mạng Việt Nam hiện nay cũng như nhận diện và đấu tranh với âm mưu thủ đoạn của các thế lực thù địch làm cho đội ngũ CBDV thấm nhuần mục tiêu, lý tưởng cách mạng của Đảng, trở thành niềm tin vững chắc, động lực mạnh mẽ, ý thức, tình cảm và hành vi đạo đức tốt đẹp.

Các tổ chức Đảng cần tiếp tục lan tỏa “tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” để đội ngũ CBDV học tập và làm theo tấm gương của Người, đẩy lùi chủ nghĩa cá nhân, thực hiện thắng lợi nhiệm vụ xây dựng đất nước. Đó là những biện pháp cơ bản xây dựng rèn luyện hành vi ĐĐCM theo tư tưởng Hồ Chí Minh, gắn bó chặt chẽ với nhau, chỉ đạo, hướng dẫn, giáo dục CBDV. Đồng thời, cũng là những nguyên tắc lãnh đạo của Đảng trong xây dựng nên đạo đức mới, nhất là trong sự nghiệp đổi mới đất nước hiện nay.

Hai là, phát huy vai trò nêu gương của cấp ủy đảng các cấp và người đứng đầu trong việc giáo dục ĐĐCM cho CBDV.

Nêu gương là phương pháp dùng uy tín đạo đức của cá nhân hay tập thể để tác động làm chuyển biến ĐĐCM của đối tượng. Những tấm gương sáng, mẫu mực về đạo đức là “mệnh lệnh không lời”, khơi dậy ý thức tự giác, sự nỗ lực, cố gắng trong học tập, rèn luyện, góp phần điều chỉnh hành vi, thúc đẩy sự phát triển các phẩm chất ĐĐCM của đội ngũ CBDV. Bản thân Người là một tấm gương sáng, mẫu mực về ĐĐCM, soi tỏ con đường tu dưỡng, rèn luyện ĐĐCM của đội ngũ CBDV. Vì vậy, Người đứng đầu, cán bộ chủ trì phải là một tấm gương sáng về phẩm chất và năng lực, phải thực sự tiêu biểu về đạo đức, lối sống, gương mẫu trong lời nói và việc làm, trong công tác và sinh hoạt hàng ngày để đội ngũ CBDV cấp dưới học tập, noi theo. Đồng thời, chủ thể giáo dục phải tích cực xây dựng và

phát huy vai trò của các điển hình tiên tiến, các gương người tốt việc tốt.

Ngoài ra, để phát huy vai trò nêu gương, thì phương pháp tự phê bình và phê bình có tác dụng thiết thực trong giáo dục, rèn luyện, nâng cao ĐĐCM cho đội ngũ CBDV. Đó là phương thức để phát huy ưu điểm, hạn chế tiêu cực, lạc hậu. Do đó, cấp ủy đảng các cấp và người đứng đầu phải gương mẫu tự phê bình và phê bình, thường xuyên tự phê bình, tôn trọng ý kiến đóng góp, tích cực phát huy ưu điểm, khắc phục hạn chế khuyết điểm, không ngừng nâng cao ĐĐCM. Kiên quyết xử lý các hiện tượng trù dập những người thẳng thắn trong phản biện, đấu tranh và phê bình, khắc phục những biểu hiện lợi dụng tự phê bình và phê bình để đả kích, nói xấu, làm mất uy tín của nhau, gây mất đoàn kết nội bộ.

Ba là, xây dựng môi trường thuận lợi để giáo dục ĐĐCM cho đội ngũ CBDV.

Trước hết, cần xây dựng môi trường chính trị - tư tưởng vững mạnh bảo đảm sự thống nhất ý chí và hành động của mọi CBDV; đồng thời, thúc đẩy họ tự giác cống hiến cho sự nghiệp cách mạng. Qua đó, xác lập thế giới quan, hệ tư tưởng, lập trường, lý tưởng của giai cấp công nhân, đường lối, quan điểm của Đảng giữ vị trí chủ đạo trong đời sống tinh thần của CBDV.

Các tổ chức đảng cũng cần tăng cường công tác giáo dục nâng cao trình độ giác ngộ chính trị, xây dựng bản lĩnh chính trị vững vàng, củng cố niềm tin của CBDV vào sự lãnh đạo của Đảng; trung thành tuyệt đối với Tổ quốc, với Nhân dân, sẵn sàng hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, vì chủ nghĩa xã hội, vì hạnh phúc của Nhân dân. Đồng thời, góp phần nêu cao tính chiến đấu, vạch trần âm mưu, thủ đoạn chống phá của các thế lực phản động, thù địch, củng cố trận địa chính trị - tư tưởng vững chắc.

Bốn là, phát huy tính tích cực, tự giác trong tự học tập, tu dưỡng ĐĐCM.

Tự giáo dục, tự rèn luyện có vai trò đặc biệt quan trọng trong quá trình hình thành và phát

triển ĐĐCM nói riêng và nhân cách người CBDV nói chung. Vì vậy, mỗi CBDV cần có kế hoạch học tập, có ý thức tự học tập nâng cao tri thức chuyên môn mới, mặt khác, phải không ngừng học tập, rèn luyện nâng cao trình độ mọi mặt; nghiêm túc, tự giác học tập chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Trên cơ sở lý luận nền tảng đó, CBDV mới hình thành được ĐĐCM, giữ vững lập trường, nâng cao sự hiểu biết và trình độ chính trị, làm tốt công tác mà Đảng giao phó.

4. Kết luận

Những tư tưởng của Hồ Chí Minh về ĐĐCM đến nay vẫn còn nguyên giá trị về tính cách mạng, tính khoa học và triết lý nhân văn sâu sắc cho CBDV. Đó cũng là cơ sở định hướng chính trị để Đảng, Nhà nước có những chiến lược đúng đắn trong công tác xây dựng đội ngũ CBDV vừa “hồng”, vừa “chuyên” góp phần thực hiện thắng lợi nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới □

Chú thích:

1. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 15*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2011, tr. 611 - 612.
- 2, 3, 8, 13. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 11*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2011, tr. 605, 603, 482, 612.
- 4, 5, 7, 10, 11, 12. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 5*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2011, tr. 252 - 253, 292, 291, 292, 292, 292.
6. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 12*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2000, tr. 557 - 558.
9. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 6*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2011, tr. 16.
- 14, 16. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2021, tr. 95, 93.
15. Nguyễn Phú Trọng. *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2023, tr. 451.

Tài liệu tham khảo:

1. Nguyễn Phú Trọng. *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2022.